

voor een middel waarmee men iets vastzet, b.v. een anker in een muur. Ook kan het betekenen sluitsteen van een gewelf.

F

1. De gouge wordt in Wallonië overwegend als *boutwè* benaamd. Ducarme—Gozin geven deze vorm voor Rance en Crupet, Delvaux voor Silenrieux, Feller voor Lavacherie, Awenne en Bourlers. Vauchelet schrijft *boutoir*, de normale Franse vorm dus, Noël *boutwèt* en Haucotte *boutwa*. De op meerdere plaatsen aangetroffen afbeeldingen tonen aan, dat de vorm van het snijdende deel overeenkomt met dat van de tekening op de kaart. De steel echter is anders: hij is geheel van metaal en loopt, enigszins gebogen, uit in een rond blad, waartegen men met de borst kan duwen. Het mes dient om de bodem van de klomp glad te snijden tussen de hak en de voorvoet, Beselare zegt: *om de kloefen uit te gourzen*; het mes heet er *gourze*.

Evenmin als de dissel is het werktuig via het Maasdal in onze noordelijker streken doorgedrongen. Wel heeft het misschien een wat ruimere verbreiding gehad dan thans nog geconstateerd kan worden. Het is mogelijk, dat het mes de concurrentie heeft ondervonden van de varshaak. Rivaliteit tussen de gouge en de dopbeitel is wel uitgesloten, hoewel hun namen onderlinge conflicten kennen. Deze kunnen als volgt worden toegelicht. Het uiterste zuidwesten van het onderzochte gebied kende vanouds de dopbeitel onder de naam *putbeitel* en de gouge van kaart 14 als *gouge*. Toen de dopbeitel, met een tweede stoot via het Maasdal in Noord-Brabant beland, eindelijk ook weer met zijn aan het oostelijk Waals ontleende naam *goezie* in het stroomgebied van de Schelde opdook, dreef hij daar de *putbeitel*-namen in het defensief, totdat hij vastliep op een structurele grens. Hij bereikte nl. een streek waar de naam *gouge* reeds bezet was en zag geen kans die hindernis te nemen. Wel drong hij *putbeitel* een eindweegs weg, zoals blijken kan uit het voorkomen van het werkwoord *putten* in het *goezie*-gebied; cfr. kaart 5 sub F. Dat de oude *gouge* in Vlaanderen aldus, maar in Wallonië als *boutoir* wordt benaamd, doet vermoeden, dat er tussen die gebieden geen directe banden bestaan.

De oude gouge staat in onze streken niet sterk. Weliswaar heeft de vragenlijst er niet uitdrukkelijk naar geïnformeerd, maar ik had hem daar toch wel vaker verwacht als het mes nog op uitgebreide schaal voorkwam. Op grond van het feit dat het woord *gouge* ook nog op-